

Terenko O.O.
**SYNERGETIC EFFECT OF SOCIAL PARTNERSHIP IN ADULT EDUCATION:
NORTH-AMERICAN EXPERIENCE**

Article deals with analysis of functioning of social partnership in system of adult education in the USA and Canada. Essence of category "social partnership" is investigated. Functions of social partnership are systematized. Factors that determine necessity of social partnership functioning in the system of adult education are singled out. Key factors of social partnership functioning are the following: fundamental changes in the sphere of job and employment, necessity to solve economic problems, taking into account intensive development of technologies, continuous education of adults for getting professional competences according to demands of market, which rapidly change. In this context social partnership is viewed as means of solving contradictions between education and job market; as mechanism of development and adequate system of adult education functioning providing. Competence approach can be viewed as attempt to balance education and demands of job market, that is competence approach is closely connected with demands of job market. Subjects of social partnership are singled out. Subjects of social partnership in educational sphere are educational establishments, citizens, council. As a rule, they are integrated into state sector, private sector and business structures. In recent decades' conception of intersectional partnership gained popularity, that takes into account all spectrum of social problems. Such partnership functions as cooperation of several establishments (state, business, private sector) for solving of social problems providing synergetic effect due to cooperation of several resources necessary for all sides. Peculiarities of functioning of social partnership at international, state and regional levels are analyzed. Attention is paid to importance of functioning of non-profitable organizations in the system of social partnership. Essence of synergetic effect of social partnership is analyzed. Analysis of American and Canadian social partnership proves efficacy of neocooperative model, according to which functioning of social partnership has law support and functions at international, state and regional levels. At international level the USA and Canada take part in social partnership, which has four directions: continuous professional education, professional orientation of youth, professional qualifications, taking into account predictions and analysis of needs and proposals of skills at job market. Social partnership provides development of American and Canadian system of adult education in accordance with demands of international community in the sphere of specialist training. It provides mobility of person, activates his social activity in the direction of social community reforming.

Key words: adult education, USA, Canada, social partnership, synergetic, international level, state level, regional level.

Подано до редакції 16.12.2018.

УДК 371.134

© 2018

Чубрей О.С.

**ДОСВІД КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
У ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ**

У статті проаналізовано досвід професійної підготовки майбутніх вчителів географії у найближчих до нас країнах пострадянського освітнього простору (Російської Федерації, Білорусії, Молдови, Казахстану, Грузії). Виявлено, що професійна підготовка майбутніх вчителів географії реалізована на основі компетентно зорієнтованої моделі. Особливу увагу приділено педагогічній, науково-педагогічній та науково-дослідній практикам, ефективному використанню на уроці підручника з географії. Інноваціями у професійній підготовці майбутніх вчителів географії є проведення об'єднаних лекцій, до яких залучаються як викладачі університету, так і вчителі шкіл; застосування інтерактивних підходів та широке використання ІКТ технологій. Освітні системи пострадянського освітнього простору переважно зорієнтовані на приведення наявної системи професійної підготовки у відповідність до загальноєвропейських вимог, що актуалізує потребу у подальшому аналізі концептів професійної підготовки майбутніх вчителів географії у країнах Європейського союзу.

Ключові слова: зарубіжний досвід, пострадянський освітній простір, професійна підготовка, майбутні вчителі географії, організаційні засади, зміст навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Система вищої освіти України, яка була побудована на засадах й традиціях радянської системи підготовки майбутніх фахівців, вимагає реорганізації, трансформації та адаптації до сучасних соціально-економічних умов, що передбачає її подальшу інтеграцію у світовий освітній простір.

Це актуалізує потребу детального та ґрунтовного аналізу зарубіжного досвіду ефективної підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Зарубіжний досвід в галузі професійної підготовки майбутніх вчителів географії розглядається в працях науковців пострадянського освітнього простору. Зокрема, дана проблема висвітлена в публікації Т. Кожевникової [4], І. Сініцина [6], О. Таможньої [8], І. Циркун [9] та ін.

Варто зазначити, що в сучасних умовах проблема підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти не отримало належної уваги і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Формулювання цілей статті... Метою дослідження – вивчити досвід країн пострадянського освітнього простору (Російської Федерації, Білорусії, Молдови, Казахстану, Грузії) щодо професійної підготовки майбутніх вчителів географії в умовах трансформації освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження... Розглянемо досвід професійної підготовки майбутніх вчителів географії у найближчих до нас країнах пострадянського простору (Російська Федерація, Білорусь, Молдова, Казахстан, Грузія), оскільки їх системи освіти дуже подібні до освітньої системи України.

Так, у Російській Федерації професійна підготовка майбутніх вчителів географії реалізована на основі компетентнісно зорієнтованої моделі за рівнями бакалавр та магістр. Вона будується на методологічних основах географічної науки, педагогіки, психології, методики викладання географії і реалізується у різноманітних формах організації навчально-виховного процесу (лекціях, семінарах, практичних, лабораторних, спецсеминарах й спецкурсах, педагогічній практиці тощо) [8].

Проблемі реалізації компетентнісно зорієнтованої моделі професійної підготовки майбутнього вчителя географії у Росії присвячено окремі дисертаційні дослідження російських науковців.

Так, у дисертаційному дослідженні О. Таможньої розглядається система методичної підготовки вчителя географії у педагогічному вузі в умовах модернізації освіти [8]. На думку автора, методична компетентність виражається через низку компетенцій, що відповідають основним видам професійної діяльності вчителя географії і поділяються на: гносеологічну, проектувальну, навчальну, діагностичну, рефлексивну та дослідницьку [8]. При цьому, найефективнішим засобом реалізації компетентнісно-зорієнтованої системи методичної підготовки є не порція навчальної інформації, а навчальна ситуація – *навчально-методичне завдання*, яке є предметом методичного мислення та умовою формування методичних компетенцій [8].

Дисертаційне дослідження Т. Кожевникової присвячено проблемі формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії у процесі підготовки і проведення педагогічної практики [4]. Під професійною компетентністю автор розуміє інтегративну здатність особистості, що забезпечує готовність і успішність здійснення географо-педагогічної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі на високому рівні.

У дисертаційному дослідженні І. Сініцин вивчав проблему підготовки майбутніх вчителів географії до використання статистичних методів у професійній діяльності [6]. Зокрема автором зазначено, що статистичні методи у підготовці майбутнього вчителя географії забезпечують розширення інформативності даних шляхом виявлення і підтвердження реальних тенденцій, посилення наглядності отриманих результатів, підвищення ступеню достовірності результатів, ілюстрація практичної значимості тощо [6].

Професійна підготовка майбутніх вчителів географії у Р е с п у б л і ц і Б і л о р у с ь також реалізована на засадах компетентнісного підходу, що передбачає формування професійної компетентності як основного результату навчального процесу [10]. Така модернізація системи вищої освіти зумовлена приєднанням Білорусі до європейського простору вищої освіти [1].

Для розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів географії використовується весь комплекс традиційних та інноваційних педагогічних технологій. Серед інновацій можна виокремити: проведення об'єднаних лекцій, до яких залучаються як викладачі університету, так і вчителі шкіл; застосування інтерактивних підходів та широке використання ІКТ технологій. Проте зазначені інноваційні технології широко застосовуються тільки у ведучих закладах освіти [10]. Також, особливий акцент робиться на системі педагогічних практик, у процесі проходження яких студенти набувають якості, визначені відповідними кваліфікаційними вимогами. Усі практики у педагогічних ВНЗ Білорусі поділяються на дві категорії: навчальні (польові) та виробничі [1]. Оскільки, саме польові практики забезпечують теоретичне, навчально-методичне та наукове становлення студента як фахівця та володіють значним потенціалом для формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії [9].

Метою професійної підготовки майбутніх вчителів географії у Р е с п у б л і ц і М о л д о в а є виховання професійної і культурної особистості, яка б відповідала освітнім та культурним вимогам особистості, нації, країни та людства [1]. Також дуже важливим завданням постає адаптація системи вищої освіти до європейських вимог, визначених Болонською декларацією. У цьому контексті, відбуваються такі зміни: впровадження дворівневої системи підготовки майбутніх вчителів географії, розробка та впровадження нової структури навчальних планів та програм, які базуються на компетентностях, впровадження європейської кредитно-трансферної системи (the European Credit Transfer System), розробка та впровадження національної рамки кваліфікацій тощо [10].

Серед інновацій у вищій педагогічній освіті Молдови слід виділити: навчання зорієнтоване на студентів, компетентнісний підхід, інтегроване навчання та розробку нового покоління університетських навчальних планів [10].

Головним документом в області освіти Республіки Молдова є Стратегія розвитку освіти на 2014-2020 роки, яка базується на трьох стрижневих положеннях: доступ, релевантність та якість [7]. Основними завдання цієї стратегії у контексті вищої освіти є підвищення ефективності системи освіти, розширення і варіативність освітніх

послуг шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та структурне й якісне реформування національної системи освіти відповідно до вимог європейської сфери освіти [7].

Отже, професійна підготовка майбутніх вчителів географії у Республіці Молдова орієнтована на підвищення ролі практики у процесі навчання та формування професійних навичок й компетенцій особистості.

У Р е с п у б л і ц і К а з а х с т а н професійна підготовка майбутніх вчителів географії направлена на забезпечення їх ефективної професійної діяльності в умовах швидкої зміни змісту професійної діяльності та необхідності постійного і неперервного оновлення знань [3]. Основними положеннями при розробці структури та змісту професійної освіти педагога в сучасних умовах сформульовано у Концепції педагогічної освіти в Республіці Казахстан [2]. Це, зокрема: неперервність педагогічної підготовки, проіорітет теорії об'єкту професійної діяльності, єдність теорії та практики, постійне нарощування теоретичних знань від першого курсу до випускного, навчання перетворення теоретичних знань у практичні дії вчителя, навчання способом вирішення стандартних та нестандартних професійних завдань вчителя, навчання методам діагностики та вивчення стану педагогічного процесу та результатів навчально-виховної роботи [2].

Державний стандарт вищої освіти бакалавра з спеціальності 5В011600 «Географія» визначає рівень освіти випускників, що виражений через сформовані компетенції майбутніх вчителів географії, а саме: *спеціальна* (оволодіння системою предметних та методичних ЗУН), *комунікативна* (встановлювати та підтримувати контакти з іншими людьми), *інформаційна* (володіти сучасними інформаційними технологіями), *інтелектуальна* (на високому рівні володіти всіма розумовими операціями, самовираження), *соціальна* (сформуватись та жити у соціальній взаємодії), *персональна* (виявляти, усвідомлювати та оцінювати шанси власного розвитку), *профільна* (проекувати та організувати навчальний процес відповідно до профілю навчання) [2].

У Г р у з і ї професійна підготовка майбутніх вчителів географії за останні 15 років набула значних змін. Зокрема, впроваджено новий національний план підготовки, інноваційні методи навчання й викладання та інтерактивні заняття. Основною метою цих змін є перетворення системи вищої освіти, що була побудована на радянських засадах, у сучасну систему освіти, що є студенто-центрованою, базується на компетентностях, сприяє відкриттям й дебатам та відкрита до міжнародного досвіду [5].

Слід відмітити, що особливу увагу у Грузії приділено впровадженню інформаційно-комп'ютерних технологій в освіту. Так, відповідно до стратегії розвитку освіти, у національному навчальному плані ІКТ виділено як суб'єкт навчання. ІКТ навчання має на меті розвиток цифрових компетентностей студентів та підвищити їх інтерес та мотивацію до навчання. Крім цього, сформовані цифрові компетентності допоможуть студентам у вивченні навчальних дисциплін та розвитку інших компетентностей [10].

Висновки... Отже, професійна підготовка майбутніх вчителів географії у Російській Федерації орієнтується на підвищення ефективності методичної підготовки, зокрема через формування професійної і методичної компетентності. Не менш важливими є питання розвитку творчого мислення студентів, використання підручника з географії на уроці і проведення педагогічної практики.

Професійна підготовка майбутніх вчителів географії у Республіці Белорусь характеризується особливою увагою до проведення різноманітних навчальних (польових) практик, як у ВНЗ, так і у ЗНЗ. У республіці Молдова орієнтована на підвищення ролі практики у процесі навчання та формування професійних навичок й компетенцій особистості.

У Республіці Казахстан професійна підготовка майбутніх вчителів географії визначається орієнтацією на приєднання до європейського освітнього простору, що зумовило системні зміни у змісті та технологіях навчання. Ключовими освітніми результатами стають компетенції, а не ЗУН.

Професійна підготовка майбутніх вчителів географії у Грузії характеризується впровадженням компетентнісного підходу, інтерактивного навчання, ІКТ-технологій та відкритістю до міжнародного досвіду.

Отже, аналіз професійної підготовки майбутніх вчителів географії у пострадянському освітньому просторі (Російська Федерація, Білорусь, Молдова, Казахстан, Грузія) дає підстави стверджувати, що зазначені освітні системи переважно зорієнтовані на приведення наявної системи професійної підготовки у відповідність до загальноєвропейських вимог, що актуалізує потребу у подальшому аналізі концептів професійної підготовки майбутніх вчителів географії у країнах Європейського союзу.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі європейського досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів географії та виявлення перспективних концептів актуальних для впровадження в Україні в умовах трансформації освіти.

Використана література:

1. Базовое образование в Республике Молдова с перспективы школы дружественной ребенку: Исследование / Аркадие Барбэрошиє, Анатол Гремалски, Ион Жигэу [и др.] ; Ин-т Публичных Политик. – К. : Б. и., 2009 (Combinatul Poligr.). – 142 р., с. 67-69.
2. Государственный общеобязательный стандарт образования Республики Казахстан. Образование высшее профессиональное. Бакалавриат. Специальность 5В010200 – Педагогика и методика начального обучения. – Астана, 2010. – 31 с.
3. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011–2020 годы // Казахстанская правда. – 2011. – 29 июля. – С. 5.
4. Кожевникова Т.А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя географии в процессе подготовки и проведения педагогической практики : дис. ... канд. пед. н : 13.00.01 / Татьяна Александровна Кожевникова. – Мурманск, 2006. – 152 с.
5. Міністерство освіти і науки Грузії [Електронний реурс]. – Режим доступу: <http://www.mes.gov.ge/?lang=eng>.
6. Синицын И.С. Подготовка будущих учителей географии к использованию статистических методов в профессиональной деятельности : дис. ... канд. пед. н : 13.00.08 / Игорь Сергеевич Синицын; Ярослав. гос. пед. ун-т им. К.Д. Ушинского. – Ярославль, 2017. – 209 с.
7. Стратегия развития образования в Республике Молдова на 2014-2020 гг. «Образование-2020» [Електронний ресурс]. Утверждено Постановлением Правительства № 944 от 14 ноября 2014 г. – Режим доступу:<http://planipolis.iiep.unesco.org/sites/planipolis/files/ressources/moldova-education-strategy-2014-2020.pdf>.
8. Таможняя Е. А. Система методической подготовки учителя географии в педагогическом вузе в условиях модернизации образования: дис. ... докт. пед. н : 13.00.02 / Елена Александровна Таможняя. – Москва, 2010. – 491 с.
9. Цыркун И.И. Педагогическая инноватика в системе подготовки магистрантов к осуществлению инновационно-педагогической деятельности / И.И. Цыркун // Адукацыя і выхаванне. – 2015. – №4. – С.52-56.
10. Study on teacher education for primary and secondary education in six eastern partnership countries [Електронний ресурс]. – Annex 3. Belarus. – 2011. – 29 p. – Режим доступу: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/participating_countries/study/belarus_country_fiche_final_annex_3, с. 11-12.

Чубрей А.С.

ОПЫТ СТРАН ПОСТСОВЕТСКОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА В ОБЛАСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ГЕОГРАФИИ

В статье проанализирован опыт профессиональной подготовки будущих учителей географии в ближайших к нам странах постсоветского образовательного пространства (Российской Федерации, Белоруссии, Молдовы, Казахстана, Грузии). Выявлено, что профессиональная подготовка будущих учителей географии реализована на основе компетентностно ориентированной модели. Особое внимание уделено педагогической, научно-педагогической и научно-исследовательской практикам, эффективному использованию на уроке учебника по географии. Инновациями в профессиональной подготовке будущих учителей географии является проведение объединенных лекций, к которым привлекаются как преподаватели университета, так и учителя школ; применение интерактивных подходов и широкое использование ИКТ технологий. Образовательные системы постсоветского образовательного пространства преимущественно ориентированы на приведение существующей системы профессиональной подготовки в соответствие с общеевропейскими требованиями, актуализирует необходимость в дальнейшем анализе концептов профессиональной подготовки будущих учителей географии в странах Европейского союза.

Ключевые слова: *зарубежный опыт, постсоветское образовательное пространство, профессиональная подготовка, будущие учителя географии, организационные основы, содержание обучения.*

Chubrei O.S.

EXPERIENCE OF THE POST-SOVIET EDUCATIONAL SPACE COUNTRIES IN THE FIELD OF FUTURE GEOGRAPHY TEACHERS TRAINING

The article analyzes the experience of the training of future teachers of geography in the countries of the post-soviet space (belarus, moldova, kazakhstan, georgia). it has been revealed that the professional training of future teachers of geography is realized on the basis of a competently oriented model. particular attention is paid to pedagogical, scientific-pedagogical and scientific-research practices, and effective use in the lesson of the textbook on geography. Innovations in the training of future geography teachers are conducting joint lectures involving both university lecturers and school teachers; the use of interactive approaches and the widespread use of IT technologies. Educational systems of post-Soviet educational Space are mainly focused on bringing the existing system of vocational training in line with European requirements, which actualizes the need for further analysis of the concepts of the training of future geography teachers in the countries of the European Union.

Key words: *foreign experience, post-Soviet educational space, vocational training, future teachers of geography, organizational principles, content of training.*

Подано до редакції 10.11.2018.